

УДК: 796.01:159

Рімар Ю. І.¹, Піщенко А. О.²

¹канд. наук фіз. виховання та спорту, доц. НУ «Запорізька політехніка»

²студ. гр. МТС-138 НУ «Запорізька політехніка»

ДИДАКТИЧНІ ПРИНЦИПИ І ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ

Дидактичні принципи "принципи навчання" — це основоположні ідеї, що пронизують усі рівні й компоненти освіти та засвідчують їх системну цілісність. Найбільш виразно вони виявляють себе в процесі навчання й стосуються навчання всіх дисциплін. Фахові методики пристосовують їх до своїх потреб, а часом виводять з них і свої прикладного рівня принципи.

Дидактичний принцип категорія історична. Це означає, що його зміст (у кожному разі більшості з них) не є універсальним і "вічним", а зумовлений певними історичними умовами. Дидактичні принципи, зокрема,

визначаються: а) соціальним замовленням, яке змінюється залежно від змін у соціально-економічному житті; б) станом загальнонаукових досліджень, зокрема, у ділянці психології, філософії, соціології, змісту окремих навчальних предметів тощо; в) власне практикою процесу навчання, яка не лише апробує вартість того чи іншого принципу, але й підказує напрями пошуків їх варіантів відповідно щодо часу.

Дидактичні положення, досить найбільш значущі для практики спорту закономірності, що усебічно відображають:

- принцип доцільності і практичності;
- принцип готовності;
- принцип керованості і підконтрольності;
- принцип позитивної мотивації;
- принцип систематичності;
- принцип смислової "наочності";
- принцип плановості і поступовості;
- принцип методичного динамізму і прогресу;
- принцип функціональної надмірності і надійності;
- принцип міцності і пластичності;
- принцип доступності і стимулюючої трудності;
- принцип індивідуалізованого навчання в колективі;
- принцип формально-евристичної єдності;
- принцип науково-раціональної і інтуїтивно-емпіричної єдності.

Усі ці положення, на думку автора, пов'язані з системою навчання спортивним вправам.

Проте, практично вони актуальні не лише для процесу навчання, але і для усієї системи підготовки, включаючи розвиток рухових якостей, вдосконалення компонентів тактичної і психологічної підготовленості, підвищення можливостей різних органів і систем організму спортсмена і так далі.

Передумови сучасної системи підготовки спортсменів почали закладатися в другій половині XIX ст. У зв'язку з підвищенням популярності спорту. У різних країнах світу отримують досить інтенсивний розвиток багато видів спорту, які надалі були включені в програми Олімпійських ігор. Постійно зростаюча кількість змагань вимагала узгодження правил і умов їх проведення, вдосконалення спортивних споруд, устаткування і інвентаря, техніки і тактики боротьби змагання, розробки і впровадження ефективних методів підготовки.

Не дивлячись на те, що в різних країнах Європи і в США у багатьох видах спорту (особливо у футболі, легкій атлетиці і бейсболі) спортсмени часто тренувалися щодня, а іноді і двічі в день, витрачаючи по 3-5 ч, ефективність такої підготовки була невелика у зв'язку з відсутністю інтересу

до спорту з боку біологічної, медичної і педагогічної науки, а також відсутністю професійних тренерів. Лише у окремих видах спорту (фехтування, кінний спорт, бейсбол) в підготовці спортсменів брали участь тренери, які будували роботу в основному на особистому досвіді, практиці підготовки і участі в змаганнях відомих спортсменів. У більшості видів спорту підготовка велася спортсменами самостійно на основі власного досвіду і наслідування відомих спортсменів. Керівниками команд, як правило, були колишні спортсмени, які в основному займалися організаційними питаннями. Спеціальні учбові заклади, в яких могли б готуватися викладачі фізичного виховання і тренери, створюватися ефективні методики, видаватися навчальні посібники і тому подібне були відсутні.